Národní rada pro duševní zdraví (Rada)
Záznam z XI. zasedání konaného dne 14. září 2023 od 13:00 do 15:45 hodin
Ministerstvo zdravotnictví a on-line

Přítomní členové a pověření zástupci

prof. MUDr. Vlastimil Válek, CSc., MBA, EBIR přítomný do 14:47	Ministerstvo zdravotnictví
prof. MUDr. Tomáš Kašpárek, Ph.D.	Ministerstvo zdravotnictví
Ing. Mgr. Venuše Škampová	Ministerstvo zdravotnictví
Mgr. Ivana Svobodová	Ministerstvo zdravotnictví (MZd)
Mgr. Michal Novák	Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV)
Ferdinand Hrdlička přítomný do 14:49	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT)
RNDr. Josef Postránecký	Ministerstvo vnitra (MV)
Ing. Lukáš Černohorský připojený do 15:08	Ministerstvo pro místní rozvoj (MMR; on-line)
PhDr. Petr Dohnal	Ministerstvo spravedlnosti (MSp)
Ing. Jakub Haas	Ministerstvo financí (MF; on-line)
Mgr. Jana Kotalíková přítomná od 13:41 do 14:02	vedoucí Úřadu vlády ČR (ÚV; on-line)
Mgr. Viktor Kundrák, E.MA	zástupce vládní zmocněnkyně pro lidská práva
Mgr. Claudia Šrámek	Svaz měst a obcí ČR (SMO ČR; on-line)
MUDr. Simona Papežová	Psychiatrická společnost ČLS JEP
doc. MUDr. Iva Dudová, Ph.D.	Dětská a dorostová psychiatrie PS ČLS JEP
Mgr. Tomáš Petr, Ph.D.	Sekce psychiatrická Česká asociace sester
PaedDr. Blanka Veškrnová	Asociace komunitních služeb v oblasti péče o duševní zdraví
Marie Salomonová, MSci.	uživatelé péče v oblasti duševního zdraví
Zbyněk Roboch, BA	uživatelé péče v oblasti duševního zdraví
Mgr. Alena Müllerová	neformální pečovatelé v oblasti duševního zdraví
Ing. Jiří Horecký, Ph.D., MSc., MBA	Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR
PhDr. Petr Winkler, Ph.D.	odborník na problematiku veřejného zdraví v oblasti duševního zdraví

Nepřítomní členové

Rudolf Špoták	Asociace krajů ČR (AK ČR)
Mgr. Martin Balada, LL.M.	Svaz zdravotních pojišťoven ČR (SZP)
PhDr. Ivan Duškov	Všeobecná zdravotní pojišťovna ČR (VZP)

Stálí hosté

Mgr. et. Mgr. Jan Šturma	Světová zdravotnická organizace (World Health Organization - WHO)
Ing. Lucia Kiššová	Odbor protidrogové politiky ÚV ČR

Hosté

Mgr. Klára Holanová	MPSV
Mgr. Miluše Horská	předsedkyně Výboru pro sociální politiku, Senát
MUDr. Roman Kraus, MBA	předseda Výboru pro zdravotnictví, Senát
Mgr. Daniel Krejcar	předseda Meziresortní pracovní skupiny pro zajištění dostupnosti psychoterapie, psychoterapeutických a psychosociálních intervencí (MPS PPP)
Bc. Jakub Malota, MBA připojený do 15:13	SZP (on-line)
Mgr. Taťana Skalická	MSp

Program jednání:

- Úvodní slovo předsedy
- Informace o práci pracovních skupiny zřízených Radou
- Vývoj v oblasti ochranného léčení
- Informace o přípravě projektových záměrů a podkladů pro výzvy Evropských strukturálních a investičních fondů
- Různé

Body 1

Úvodní slovo předsedy

Vlastimil Válek, předseda Rady zahájil jednání, přivítal přítomné členy i hosty, včetně předsedů senátních Výborů.

K programu nebyl žádný rozpor. Ivana Svobodová, tajemnice Rady potvrdila usnášeníschopnost Rady, kdy v úvodu jednání bylo přítomno 21 členů Rady. Zároveň informovala o hlasování elektronickou formou z července 2023 – byl schválen materiál „Priority a aktivity v oblasti plnění Národního akčního plánu pro duševní zdraví pro rok 2023“ a je zveřejněný na webových stránkách Rady.

Bod 2

Informace o práci pracovních skupiny zřízených Radou

Daniel Krejcar představil činnost **Pracovní skupiny Ministerstva zdravotnictví i Meziresortní pracovní skupiny pro zajištění dostupnosti psychoterapie, psychoterapeutických a psychosociálních intervencí**, včetně vývoje diskusí nad tématem a připravených změn v této oblasti. Prezentoval návrh třístupňového modelu psychoterapie ve zdravotnictví, kdy kvalifikované sestry a adiktologové budou zapojeni do psychoterapeutických aktivit a zvýší se tak dostupnost této péče. V současné době se pracuje na legislativním

ukotvení a finančním zajištění. Druhou změnou je návrh vázané živnosti psychoterapeutické poradenství pro odborníky působící v soukromém sektoru. Návrh byl předán Ministerstvu průmyslu a obchodu. Cílem je zpřehlednit služby, které jsou v současné době prezentovány jako psychoterapeutické, a nastavit minimální úroveň odbornosti profesionálů poskytujících psychoterapeutického poradenství. V současné chvíli jsou tyto aktivity provozovány v rámci volné živnosti. S ohledem na přesah do meziresortní problematiky vznikla na začátku roku meziresortní skupina, která naváže na tento návrh a připraví podmínky pro realizaci v praxi. Existuje střet části odborné veřejnosti v nastavených požadavcích na vzdělání.

Tomáš Kašpárek doplnil, že výkon jiných činností bude stále možný pod jinými ustanoveními živnostenského zákona. Vlastimil Válek požádá v případě potřeby ministra průmyslu a obchodu, aby věc byla do novely živnostenského zákona zapracována.

MŠMT může dle Ferdinanda Hrdličky nastavit standard k profesní kvalifikaci, a to v zákoně č. 179/2006 Sb., o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání. Bude nutné stanovit autorizační orgán, kterým by mohlo být MZd či jím pověřený subjekt. Orgán může zároveň vykonávat kvalitu kontroly. Do přípravy standardu může být zapojena i vzniklá meziresortní skupiny Rady, kde jsou zapojeni odborníci i úředníci.

Vedle těchto návrhů připravuje Česká asociace pro psychoterapii návrh zákona o psychoterapii. Zmiňované pracovní skupiny nebyly zapojené do jeho přípravy a ani se k němu nevyjadřovaly. Návrh vázané živnosti s tímto návrhem zákona nesouvisí.

K zavedení třístupňového modelu, tak je definovaný ve Věstníku Ministerstva zdravotnictví, je dle Tomáše Petra nutná novela zákona č. 48/1997 Sb., o zdravotním pojištění, kde je zapotřebí povolit indikaci péče nižším stupňům ze strany psychoterapeutů - klinických psychologů (nejen lékařů, jak je tomu dosud). Na vládu bude novela předložena v příštím roce na jaře. Doplněny budou i nové zdravotní výkony, které jsou nyní ve fázi projednávání v Pracovní skupině k seznamu zdravotních výkonů. Jejich zavedení je možné až od roku 2025. Nejsou plně závislé na změně zákona o zdravotním pojištění, protože indikace ze strany psychoterapeutů-lékařů je už nyní ze zákona možná. Zdravotní pojišťovny budou dle předjednaného tento model akceptovat.

Platformu pro sdružení lidí se zkušeností s duševním onemocněním (dále jen Platforma) a její činnost představil její předseda Zbyněk Roboch. Skupina připravuje podklady a vyjádření k tématům projednávaným na Radě. Zároveň část členů spolupracuje s MZd na přípravě projektového záměru na zapojování lidí se zkušeností s duševním onemocněním a neformálních pečujících do systému a služeb péče o duševní zdraví. Požádal o zvýšení počtu zástupců za lidi se zkušeností v Meziresortní pracovní skupině pro zajištění dostupnosti psychoterapie, psychoterapeutických a psychosociálních intervencí z 1 na 2 osoby. Vyzdvihl potřebu projednání opatření pro zvyšování kvality zdravotních služeb, dále zakotvení pozice peera v rámci systému, včetně nalezení řešení omezení v zaměstnávání lidí s psychiatrickou diagnózou. Marie Salomonová zdůraznila potřeby v oblasti dětského duševního zdraví, které jsou naléhavé a apelovala na MŠMT i další resorty, aby podpořily vyhrazení finančních prostředků na zajištění multidisciplinárních týmů duševního zdraví dětí při střediscích výchovné péče. Upozornila, že se jedná o nízkoprahovou pomoc, která, bude-li dostupná, může mít pozitivní dopady na zdravotní péči pro děti. Dlouhodobým záměrem MŠMT je dle Ferdinanda hrdličky podpora multidisciplinárních týmů duševního zdraví pro děti při střediscích výchovné péče. Je to i v souladu se Strategií 2030. Rozpočet MŠMT byl na vládě včera navýšen. Ve spolupráci tajemnice Rady a Ferdinanda Hrdličky bude připraveno usnesení k hlasování per rollam pro podporu zajištění finančních prostředků pro rozvoj výše uvedených týmů.

Přítomní byli informováni, že se avizované setkání k tématu implementace kvality péče a dodržování lidských práv uskuteční 11. října 2023. Bližší informace zašle členům tajemnice Rady.

V diskusi zazněl podnět Vlastimila Válka zvážit podobný model fungující v jiném oboru, kde byla rozdílná kvalita péče i přístup k pacientkám/klientkám ze strany jednotlivých pracovišť. Ve spolupráci s věcně příslušnou společností ČLS JEP byla vytvořena síť krajských koordinátorů, kteří jsou jmenovaní MZd a provádějí audity daných pracovišť. Výdaje hradí odborná společnost s těmi, kteří se toho účastní. Mohlo by jít i o tým ve spolupráci s pacientskými organizacemi. Další úvahy v oblasti kvality představil Tomáš Kašpárek, jedná se o zavádění pacientského ombudsmana v nemocnicích nebo možnost vstupu akreditační komise MZd. Za Platformu je potřebné nastavení sankčních mechanismů.

Na jednání budou vedle zástupců Rady přizváni i vrchní ředitel sekce legislativy a práva MZd a předsedkyně Národního institutu kvality a excelence ve zdravotnictví. Doporučení zvážit zapojení zástupce České lékařské komory (etické komise). Zástupce za vládní zmocněnkyni pro lidská práva upozornil na potřebu dodržování mezinárodních závazků, které Česká republika přijala. Jako problematické vidí v případě zapojování pouze České lékařské komory podchycení chování dalších pracovníků, kteří ve zdravotních službách působí. Potřeba je nastavení nejen sankcí, ale i preventivních mechanismů.

Náročnost obhajoby ze strany lidí se zkušeností s duševním onemocněním i s ohledem na dané onemocnění je velmi těžká, a zvlášť pak ze strany dětí a mladistvých. Přítomnost zákonných zástupců je sice již za MZd řešena, ovšem v diskutovaných službách má svá specifika i s ohledem na účinnost léčby v psychiatrii.

V době hlasování bylo přítomno 21 členů či pověřených zástupců.

➢ **Usnesení č. 7/23**

Národní rada pro duševní zdraví souhlasí s nominací druhého zástupce lidí se zkušeností s duševním onemocněním do Meziresortní pracovní skupin pro zajištění dostupnosti psychoterapie, psychoterapeutických a psychosociálních intervencí.

21 – PRO
0 – PROTI
0 – ZDRŽEL/A SE

Usnesení bylo přijato.

Meziresortní koordinační skupinu pro dětské duševní zdraví z pověření předsedkyně skupiny Kláry Šimáčkové Laurenčíkové představil Ferdinand Hrdlička. Hlavním výstupem byla karta pro identifikaci ohroženého dítěte určené jednotlivým profesním skupinám (pedagogickým pracovníkům, sociálním pracovníkům, integrovanému záchrannému systému, policistům a lékařům). Připravují se on-line webináře pro představení práce s kartou. Další jednání se týkala opatření ve vztahu k duševnímu zdraví dětí – uprchlíků z Ukrajiny. Ivana Svobodová doplnila, že dochází zejména ke vzájemné informovanosti, podpoře a koordinaci zapojených resortů. Resort školství ji vnímá jako velmi důležitou, a to s ohledem na aktuálně otvíraná témata: minimální preventivní program ve školách, posílení složky dětského duševního zdraví, změna systémového financování školních psychologů a dalších odborníků, posílení preventivní složky a rozšiřování středisek výchovné péče nebo zviditelnění duševního zdraví. Vládní zmocněnkyně pro lidská práva intenzivně spolupracuje na redesignu školské prevence tak, aby základním pilířem byla péče o duševní zdraví. Navazuje na změny ze strany MPSV, kde je připravována novela zákona o podpoře rodin a ohroženého dítěte. Její snahou je posílit preventivní složku výchovné péče a umenšit institucionální péči (např. v dětských domovech a ústavech výchovné péče), s intenzivní podporou rodin pro setrvání její celistvosti. Na dotaz doplnil, že karty pro identifikaci ohroženého dítěte byly rozeslány do každé školy datovou schránkou, ale i informačním servisem přes střední článek, na webových stránkách www.edu.cz je samostatná sekce k duševnímu zdraví, připravovaném ve spolupráce s NÚDZ.

Záměrem je i posilovat třídnické hodiny. Stále je nutné zajistit dostupnost zdravotní péče i z pohledu odborných pracovníků. Vlastimil Válek informoval o interním zadání požadavku na přípravu dat (personální, ekonomická i např. o školících možnostech) a návrh personální koncepce v oboru psychiatrie a dětská a dorostová psychiatrie. Je potřeba, aby odborníci odcházeli především do terénu, zvážit se může i centralizace vzdělávání. Zástupci lidí se zkušeností s duševním onemocněním navrhují větší participaci lidí se zkušeností s duševním onemocněním na vzdělávání a větší participaci peerů ve službách.

Mezioborová a meziresortní pracovní skupina pro služby osobám v krizi se nyní ustanovuje – probíhají nominace, termín prvního setkání bude určen s nominovanými osobami.

Bod 3

Vývoj v oblasti ochranného léčení

Simona Papežová prezentovala základní data z oblasti ochranného léčení, kdy v psychiatrických nemocnicích bylo opakovaně mezi 800 a 900 pacienty v jednu chvíli. Počty lůžek není možné přesně určit, protože v psychiatrických nemocnicích většinou nejsou samostatná oddělení pro zajištění ochranného léčení (např. u žen neexistuje žádné samostatné ženské oddělení) a někde ani lůžka výlučně určená pro ochranné léčení. U ambulantního ochranného léčení existuje od roku 2016 signální výkon klinického vyšetření v ambulanci, který byl v roce 2022 vykázaný 3 380krát. Na tento zdravotní výkon je již vázáno i finanční ohodnocení.

Aktuálně se připravuje zavedení jednotného posuzování rizikovosti chování pacienta, respektive člověka s nařízeným ochranným léčením. U psychiatrických nemocnic je záměr ustavení samostatných oddělení pro pacienty s nižší až střední mírou rizika. Zároveň je návrh k novelizaci zákona o specifických zdravotních službách, nastavuje se nová úhrada za ošetřovací den specificky pro ochranné léčení se záměrem zařazení do seznamu zdravotních výkonů od roku 2025. Plánovány jsou i speciální oddíly pro ženy. Třináct psychiatrických nemocnic by mělo zřídit centra duševního zdraví pro osoby s nařízeným ochranným léčením, službu, která je vhodná například při přechodu mezi ústavní ochrannou léčbou a ambulantní ochrannou léčbou (dvě centra již fungují). Jejich financování je již nastaveno; v procesu je už i změna legislativy. V ambulantní oblasti je problém s příjmem pacientů s nařízenou ochrannou léčbou, ambulantní lékaři nemají tuto povinnost stanovenu. Se zdravotními pojišťovnami se pracuje na tom, aby se ambulance s rozšířenou péčí pro osoby s duševním onemocněním a pro adiktologické pacienty staly ambulancemi, které fungují v obecném zájmu s povinností přijmout pacienta s nařízeným ochranným léčením. Finalizují se k tomuto metodiky zdravotních pojišťoven tak, aby bylo možné tyto ambulance s rozšířenou péčí zavést do širší praxe jako smluvní odbornost. Úprava Vnitřního a kancelářského řádu pro okresní, krajské a vrchní soudy (dále jen Vnitřní a kancelářský řád) s ohledem na výše uvedené bude relevantní až od roku 2028. V současné době se mohou soudy obracet na fungující centra duševního zdraví. Informace o jejich případném rozšíření budou moci podat pojišťovny, případně subjekty typu Asociace komunitních služeb v oblasti péče o duševní zdraví.

Petr Winkler upozornil, že rozvoj ambulantní péče je podstatný i z pohledu zajištění práva dotčených lidí na život v komunitě, přičemž zmínil také způsob rozhodování justice, v jehož důsledku v některých případech léčený zůstává v ústavní péči, ačkoli to již není ze zdravotního hlediska potřeba. Petr Dohnal prezentoval příklad z praxe, dokumentující nedostupnost soudem nařízeného ambulantního ochranného léčení. Taťána Skalická i v reakci na slova Petra Winklera doplnila, že soudy vždy předem zjišťují přímo u poskytovatelů zdravotních služeb možnost nařízení výkonu ochranného léčení, resp. jeho realizaci, což se často u ambulantní formy léčení a v některých spádových oblastech nedaří převážně z kapacitních

důvodu a kvůli obtížnosti péče o tyto pacienty. Poukázala na skutečnost, že oddálení zahájení výkonu ochranného léčení může vést k tomu, že uložené ochranné léčení (např. v případě léčby závislostí) postrádá smysl a není důsledně zajištěna ochrana společnosti. Ministerstvo spravedlnosti rovněž podporuje myšlenku reformy psychiatrické péče, aby se co nejvíce pacientů léčilo, aniž by byla omezena jejich osobní svoboda ústavní formou, nicméně je třeba mít k dispozici ve společnosti také dostatek zdravotnických zařízení, kam bude možné bez problémů ambulantní ochranné léčení soudem nařídit. Zároveň upozornila, že novelizace Instrukce MSp č. j. 505/2001-Org., kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy byla naplánována do konce roku 2023. Její provedení je však závislé na předložení příslušných podkladů MZd. K přípravě Národní koncepce ochranného léčení uvedla, že MSp se na přípravě tohoto materiálu podílelo společně s Vězeňskou službou ČR. Od poslední schůzky MSp nemá k dispozici aktuální verzi tohoto dokumentu, považuje proto za vhodné další setkání se zpracovateli. Některé navrhované legislativní změny byly již realizovány, jiné (např. institut přerušení výkonu ochranného léčení, předběžné opatření), byly zapracovány do připravovaného nového trestního řádu.

Bod 4

Informace o přípravě projektových záměrů a podkladů pro výzvy Evropských strukturálních a investičních fondů

Ministerstvo zdravotnictví nemůže již realizovat rozsáhlé projekty, které by kopírovaly aktivity v předchozím období. Projekty tak cílí na dílčí témata. Jedná se o projekty na rozvoj akutní psychiatrické péče, zapojování lidí se zkušeností s duševním onemocněním a neformálních pečujících do systému péče o duševní zdraví, rozvoj služeb pro osoby v krizi, systémového uchopení ochranného léčení a podporu oboru dětské a dorostové psychiatrie. Zároveň se připravují podklady pro otevřené výzvy v Operačním programu zaměstnanost plus a Integrovaném regionálním operačním programu.

Bod 5

Různé

Jakub Malota za Svaz zdravotních pojišťoven informoval o plnění úkolu zadaného usnesením Rady 6/2023, kdy ve spolupráci s Všeobecnou zdravotní pojišťovnou připravují datovou větu. Její příprava bude trvat ještě několik dní. Na další jednání Rady bude připravena informace dle požadavku.

Michal Novák upozornil za MPSV na obtížné plnění opatření z Národního akčního plánu pro duševní zdraví, která byla směrována k revizi posuzování nároku na příspěvek na péči a na invalidní důchody, která by více zohledňovala potřeby a možnosti lidí se zkušeností s duševním onemocněním. O realizaci prostřednictvím veřejných zakázek usiluje MPSV již od roku 2021, nicméně i přes opakované vyhlášení veřejných zakázek se nepodařilo najít zpracovatele. Dle zjištění je důvodem nízká částka stanovená za zpracování předmětných analýz. Proto MPSV navrhuje, aby Rada vzala na vědomí potřebu navýšení částky na financování, která je uvedena v Implementaci Národního akčního plánu pro duševní zdraví 2020-2030 u opatření 2.1.2 a 2.1.3, a to z 600 tis. Kč na 1,2 mil. Kč (u každého opatření).

Zbyněk Roboch poukázal na nevhodné nastavení podmínek soutěže z pohledu funkční změny, která by měla u posuzování nastat. Mělo by se jednat spíše o návrh systémové změny, ne revizi toho, zda stávající řešení funguje. Petr Winkler se dotázal na možnost zapojit Výzkumný ústav práce a sociálních věcí a Českou správu sociálního zabezpečení. Dle MPSV

se jedná o analýzy velkého rozsahu a tyto instituce nemají dostatečnou kapacitu odborníků na danou problematiku.

V době hlasování bylo přítomno 15 členů či pověřených zástupců.

- **Usnesení č. 8/23**

Národní rada pro duševní zdraví bere na vědomí potřebu navýšení částky v gesci MPSV pro financování opatření 2.1.2 a 2.1.3 uvedených v Implementaci Národního akčního plánu pro duševní zdraví 2020-2030, a to z 600 tis. Kč na 1,2 mil. Kč (u každého opatření).

14 – PRO
0 – PROTI
1 – ZDRŽEL/A SE

Usnesení bylo přijato.

Petr Winkler připraví pro členy Rady písemnou informaci o projektech připravovaných Národním ústavem duševního zdraví. Upozornil na mnoho synergických efektů, které je zapotřebí společně koordinovat skrze jeden orgán na MZd.

Simona Papežová dá k dispozici přehled počtu pacientů v psychiatrických nemocnicích, kteří mají potřebu podpory v oblasti bydlení. Jedná se o přibližně 800 pacientů, kteří nemají zajištěné bydlení a kteří by zároveň v psychiatrických nemocnicích nemuseli s ohledem na jejich zdravotní stav být. Vedle zajištění dostupného bydlení a zdravotní péče je u některých z nich nutná i návazná sociální práce.

Viktor Kundrák poděkoval MZd a MSp za spolupráci při přípravě podnětu Vládního výboru proti mučení a jinému nelidskému, krutému, ponižujícímu zacházení a trestání ve věci nedobrovolných hospitalizací. Rada vlády pro lidská práva by se měla sejít v říjnu, kde bude materiál předložen ke schválení.

Závěr:

Tomáš Kašpárek poděkoval za účast na jednání,

Termín dalšího setkání: 12. 12. 2023 13,00-15,00.

Jednání bylo ukončeno v 15:45 hodin

Zapsala: Ivana Svobodová

V Praze dne 13. října 2023